КАМАРА НА АРХИТЕКТИТЕ В БЪЛГАРИЯ
CHAMBER OF ARCHITECTS IN BULGARIA
РЕГИОНАЛНА КОЛЕГИЯ - СОФИЯ ГРАД

ORDINE DEGLI
ARCHITETTI
PIANIFICATORI
PAESAGGISTI E CONSERVATORI
DI ROMA E PROVINCIA

ПРОГРАМА

Тържествено отбелязване на 150-тата годишнина
от основаването на Италианската държава

КОНФЕРЕНЦИЯ
НА ТЕМА „АРХЕОЛОГИЯ И ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ“

ОРГАНИЗАТОРИ:
КАМАРАТА НА АРХИТЕКТИТЕ В БЪЛГАРИЯ –
РЕГИОНАЛНА КОЛЕГИЯ СОФИЯ-ГРАД,
ул.”Алабин” № 16-20, стая 612, 613, e-mail: kab_sofia@abv.bg
ОРДЕН НА АРХИТЕКТИТЕ НА РИМ
пл. Манфредо Фанти 47, 00185 Рим, e-mail: architettiroma@awn.it
D&F Consulting Ltd. ул. Искър 35, e-mail: donaro_df@yahoo.com
21 октомври (петък) 2011г. гр.София,
Централен дом на архитектите - зала 2, ул. „Кракра“ № 11.

Гост: Г-жа Анна Амендоладжине – директор на Италианския културен институт в София.

Участници от италианска страна:

1. **Арх. Амедео Скиатарела** - Председател на Ордена на Архитектите в Рим.
2. **Арх. Ливио Саки** - професор в Архитектурния факултет на Университета „Габриеле Д'Анунцио“ в Пескара, член на съвета на Ордена на Архитектите в Рим.
3. **Арх. Паоло Дезидери** - доцент във Факултета по архитектура в Пескара 1985-2007г., 2007 г. до настоящия момент - във Факултета по архитектура в Университета „Рома Тре”, завеждащ катедра „Архитектурно и урбанистично проектиране“.
4. **Арх. Брачо Одди Бальони** - вицепрезидент на ФЕДЕРКОСТРУЦИОНИ, /федерация на строителните фирми с над 30.000 асоцирани фирми/.
5. **Г-н Петер Хохщадт** - доцент, експерт по изкуствата и превантивна консервация, преподавател по „Музейно дело“ в Университета в Парма.
6. **Г-жа Каккаво** - Институт за археология и история на изкуството INASA
7. **Арх. Бруно Саммарко** - Институт за археология и история на изкуството INASA

Място:
Централен дом на архитекта - зала 2, ул. „Кракра“ № 11.

Програма:

13,30 ч. Откриване: **арх. Данчо Данчев** - Председател на Регионална колегия София-град към Камарата на архитектите в България.
Поздравления:
г-жа Анна Амендоладжине – директор на Италианския културен институт в София,

арх. Георги Бакалов – Председател на САБ,
арх. Петко Йовчев - Председател на КАБ

14,00 ч. Архитектурно наследство и инфраструктурни проекти в контекста на кандидатстването на София за Европейска столица на културата. - **доц. д-р арх. Валентина Върбанова.**

14,15ч. Наследство, мобилност и развитие **- арх. Ливио Саки.**

14,30 ч. Представяне на резултатите от археологическите разкопки и проучвания в зоната на бул. "Мария Луиза" - **д-р Марио Иванов**.

14,45 ч. Включване на археологическите находки на Сердика в съвременната градска културна среда – **арх. Славей Гълъбов.**

15,00 ч. Новите станции на метрото в Рим и новият археологически музей на Реджо Калабрия **- арх. Паоло Дезидери.**

15,30 ч. Проблеми на консервацията, реставрацията и експонирането на археологическите находки в зоната на Сердика и храма „Света София" **- арх. Васил Китов.**

15,45 ч. Съвременният музей: нови граници за проектирането. Някои примери от римския опит - **арх. Амедео Скиатарела.**

16,15 ч. Въпроси и отговори.

17,00 ч. Кафе-пауза.

17,15 ч. **Кръгла маса:** Опитът на България и Италия в експонирането на археологически и архитектурни находки.

Водещ: арх. Габриела Семова-Колева

19,00 ч. Коктейл

***** *Поради големия брой (над 50 души), заявили желание за посещение на археологическите разкопки и невъзможността в рамките на предвидения график да се организира от отговорника на разкопките безопасното разглеждане на обектите, се договаря организиране на посещението им в седмиците след конференцията, за което всички ще бъдат уведомени по електронна поща.*

Извиняваме се за получилото се неудобство и се надяваме на Вашето разбиране.

Д-р арх. Валентина Върбанова: „АРХИТЕКТУРНО НАСЛЕДСТВО И ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ В КОНТЕКСТА НА КАНДИДАТСТВАНЕТО НА СОФИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКА СТОЛИЦА НА КУЛТУРАТА“

София като един от най-старите градове на Европа, безспорно притежава богато недвижимо културно наследство от всички епохи през своята седем хилядолетна история. След приемането на новия й Общ устройствен план, бе възприето и предложението на система „Културно-историческо наследство”, тя да бъде номинирана за вписване в Листата на Световното културно наследство. Процедурата вече е задвижена след като общинските съветници гласуваха това решение. По тези теми сме писали много преди години, но още веднъж може да се напомни, че столицата отговаря на критериите, поставени за подобно номиниране от ЮНЕСКО. Археологическите разкопки от последните години в центъра на града подтвърждават очакванията ни, че София е на път да разкрие своите многовековни тайни. Доколко ние сме готови за това и дали двете важни събития – кандидатстването за „Европейска столица на културата” и включването в Световната листа ще се развият успешно и паралелно – зависи не само от институции, археолози, проектанти, учени и изпълнители, но и от местното население, като домакин на важните събития.

София – кандидат за европейска столица на културата е част от проекта, "Европейски град на културата", създаден през 1985 г. към Съвета на министрите на Европа и преименуван през 1999г. в "Европейски столици на културата". Този общоевропейски проект способства за популяризиране на богатото и разнообразно европейско културно наследство, както и за взаимното опознаване на гражданите на Европейския съюз.

Кои са основните характеристики на този проект?

Всеки град – кандидат изготвя програма с културни събития, посветени на неговото културно-историческо наследство. В рамките на проявите европейските столици на културата привличат с готовност и личности от други европейски страни, които се изявяват в областта на културата. Популярността на проекта "Европейски столици на културата" непрекъснато нараства. Многобройните местни и чуждестранни посетители, привлечени от проявите в тези градове, допринасят за утвърждаване на неговото култрурно и социално-икономическо въздействие. Идеята на проекта е всяка година два европейски града да бъдат обявени за културни столици и да покажат през този период най-доброто от традициите и възможностите на своите жители и посетители. Градовете се избират от Съвета на Европа въз основа на препоръка от Комисията, която на свой ред взема под внимание мнението на Европейския парламент и жури, съставено от седем изтъкнати културни дейци.

Как става избора?

До 2004 г. европейските столици на културата се избираха с единодушие от държавите-членки, а Европейската комисия отпускаше

субсидия на избрания за годината град. В момента европейската столица на годината се избира всяка година от Съвета въз основа на препоръка от Комисията, която взема под внимание становището на Европейския парламент и на жури, съставено от седем видни личности в областта на културата. За последните 26 години европейски столици са били Атина, Берлин, Париж, Мадрид, Копенхаген, Истанбул и много други. За 2011 г. културните столици са Талин (Естония) и Турку (Финландия). София е кандидат за 2019 г.

Как се готвим и дали се движим според правилата на този етап? За да се ориентираме, трябва да обърнем поглед към критериите за подбор[1], определени в Решение за Европейска столица на културата 2007-19 - 1622/2006/ЕО. Там се уточнява, че *програмата* трябва да:

- насърчава сътрудничеството между културните дейци, творци и градове от приемащата страна и други страни от ЕС в културния сектор;
- подчертава богатството на културното разнообразие на Европа;
- възприема общите аспекти за развитие и представяне на европейските култури;

С други думи, кандидатстващите градове трябва да представят факти и събития като доказателство, че те са играли съществена роля в европейската култура, историческите си връзки с Европа и европейската си идентичност. Също трябва да докажат участие в европейския художествен и културен живот през годините, паралелно с наличието на специфични за града характеристики. Конкретните материали, които всяка една кандидат столица представя пред Комисията за подбор са:

- Програмата за бъдещи реализиции и събития;
- начина, по който са организирани събитията в програмата като проява на сътрудничество между културните оператори от различни страни на ЕС;

Паралелно с Програмата има и критерий, наречен „Сити и граждани", където се казва, че:

- програмата трябва да насърчава участието на граждани, живеещи в града и околностите и да повишава техния интерес към културните прояви, както и интереса на гражданите от чужбина[2];
- трябва бъде устойчива и да представлява неразделна част от дългосрочното културно и социално развитие на града;

Този критерий е предназначен за разработването на Програма с дълготраен ефект, т.с. такава, която влияе върху дългосрочното развитие на града и предвижда мащабни публични участия както на местно и национално, така и на европейско ниво.

При подбора на кандидат-европейските културни столици се вземат под внимание още други фактори, включващи:

---

1 Criteria, European dimension

2 Член 4 от Решение 1622/2006/ЕО, ЕС

- *структура за управление* на номинацията, състояща се от компетентни хора, които имат някаква степен на независимост от политическите органи, като в същото време, ползват подкрепата им;
- *финансиране* като заявка за надежден бюджет, със силна ангажираност от страна на различни местни, национални и частни източници;
- *самата Програма* трябва да дава добра индикация за това какво да очакваме от цялата година на културни проекти, но трябва да дава и възможности за по-нататъшно развитие и промени, ако е необходимо;
- *комуникационна стратегия* с цел популяризиране на Програмата от медиите в международните новини на големите европейски градове и създаване на мрежа от партньорски градове и региони;

В съответствие с приетите от България международни документи[3] *културните Програми* на събитията с европейско измерение, базирани главно на културното сътрудничество, трябва да бъдат създадени специално за Европейска столица на културата година, т.с. за 2019 г., подчертавайки европейската добавена стойност в съответствие с посочените горе критерии. Тези програми е нужно да бъдат в съответствие с *национална културна стратегия* или политика на съответната държава-членка.

За правеждането на подготовката на София за културна столица на Европа през 2019 г. от изключителна важност се оказват указанията на Европейския парламент и на Съвета на Европейския съюз за „Действие на Общността за Европейска столица на културата за годините от 2007 г. до 2019 г"[4]. , а именно:

- подготвителната фаза на събитието е от решаващо значение за успеха му в съответствие с целите на действието;
- развитието на културния туризъм и съпричастност на местното население в събитията, провеждани в техния град;
- важността и влиянието на града като "Европейска столица на културата" налага създаването на смесена процеса за подбор, с участието на експерти и граждани на национално и европейско равнище, както и въвеждането на силен мониторингов и консултативен елемент, за да се включи национален компонент и да се засили европейското измерение;
- за да се гарантира европейската добавена стойност на програмата, е необходим мониторинг, който е насочен да контролира спазването на критериите по подбора ;
- за процедурата по подбор на културните столици се създава екип от 13 експерти, в който има 7 европейски експерти за мониторинг и консултации ;

---

3 *Official Journal L 304 , 03/11/2006 P. 0001 - 0006 Официален вестник L 304, 03/11/2006 стр. 0001 - 0006*

4 Също там

- присъствие на София в уеб сайт, създаден, поддържан и актуализиран от Комисията по темата на "Европейски столици на културата" (кандидатстване, подбор, изпълнение и връзки) ;
- насърчаване и разпространение на добри практики, особено тези, които гарантират европейска добавена стойност на събитията;
- създаване на мрежи от бивши, официални европейски столици на културата с цел насърчаване на конструктивна роля и споделяне на опит и добри практики с бъдещите европейски столици на културата, най-вече на базата на обмен през фазата на подготовка;
- за да се запази дългосрочният ефект на събитията към проекта „Европейска столица на културата " е желателно градът да създава структури и капацитет, като основа за дълготрайна стратегия за устойчиво развитие на обектите на културното наследство или събитията;
- всяка културна столица на Европа има право да привлича трети страни за участие в европейски културни инициативи, в Европейския месец на културата и т.н. ;
- покана за подаване на заявления се публикува от всяка от държавите-членки, не по-късно от шест години преди събитието да започне. Заявлението, насочено към градовете кандидати за титлата „Европейска столица на културата", се отнася до критериите за подбор, намиращи се на интернет страницата на Комисията;
- заявленията трябва да бъдат нотифицирани от Комисията на съответната държава;
- номинацията се представя не по-късно от четири години преди събитие да започне и може да бъде придружена от препоръка от съответната държава;
- комисията за подбор се състои от седем водещи независими експерти в сферата на културата, от които двама се назначават от Европейския парламент, двама от Съвета, двама от Комисията и един от Комитета на регионите;

След толкова много разяснения относно европейските документи, нека насочим поглед към София с днешна дата и погледнем как тя се готви за една от вай-важните инициативи на Европейския Съюз - «Културна столица на Европа» за 2019 г. За целта ще фокусираме вниманието си върху недвижимото културно наследство. От една стране неговото популяризиране и опазване и от друга – съпътстващи събития и участие на местното население в дейности, които биха се вписали в посочените преди малко критерии. Столична община провежда и финансира от 2010 г. две програми, чиито завършени продукти до края на 2011 г. би следвало да добавят стойност към нейния културно-туристически потенциал. Това са проекти по:

- Програма «Култура» в областта на недвижимото културно наследство и
- Програма „Европа" , която има социална насоченост и реализира проекти като «София със сто лица», «Непознатата София», «Европейска

алея на културата» и др.[5]

„Градът ни ще има много ползи от инициативата «Културна столица на Европа» - Имаме цел – постижима и убедителна – София да спечели и да бъде успешна столица на културата през 2019 г." - каза наскоро пред медиите Кмета на София, госпожа Йорданка Фандъкова. Тя посочи, че инвестициите в археология, историята и изобщо в културно-историческото наследство ще бъдат основен акцент в подготовката.

Действително не само по общински, но и по европейски програми София се готви усилено за номинацията. Вече са отворени Музеят на социалистическото изкуство, и Музеят на съвременното изкуство, тече ремонта на Националната художествена галерия, в археологическото ниво на базиликата „Св. София" се извършват реставрационно-консервационни дейности. Наскоро в Софийска градска галерия се проведе конференция на тема: „Инициативата „Европейска столица на културата" и ползите за икономическо развитие на градовете и регионите". Ще получат финансиране и проектите за «Мала Света гора. Древна и млада», проекта на НАИМ «София – Сердика – Средец – културна столица на Европа през 2019 г. Принос към проучване и популяризиране» и др.

Със сигурност подготовката за номиниране и кандидатстване на София е започнала. Липсва обаче нещо по-концептуално и глобално и обвързано с принципите на Европейския съюз, а това по наше скромно експертно мнение следното:

- изработване на стратегия за опазване на недвижимото културно наследство на София в контекста на стратегията в национален мащаб, каквата знаем, че няма към Министерството на културата;
- изработване на Генерален консервационен план на София за да не истанат такива значими археологически обекти като античния амфитеатър на Сердика извън обхвата на експонираната в центъра на столицата археология;
- съставяне на Програма за бъдещи реализации и събития по проекта «Европейска културна столица» и в съответствие с изискванията на Съвета на Европа;
- изработване на комуникационна и финансова стратегия;
- изграждане на партньорства с бивши европейски столици и споделяне на добрите практики;
- приобщаване на неправителствени организации и сдружения на гражданите към идеите и инициативите, наличие на пълна прозрачност и достъп до информация;

Вероятно предложенията са само една малка част от огромните дейности, които предстоят. От нас зависи един от вечните градове на Европа да бъде достойно представен пред Света.

&

д-р арх. Валентина Върбанова *е главен експерт за недвижимо културно наследство в ОП „Стара София" със Софийски исторически музей и член на Каматара на архитектите в България.*

[5] Подобни проекти са финансирани за 2011 г.

Арх. Ливио Саки: „Наследство, мобилност и развитие“

Архитектурното наследство на историческите градове на Европа, понякога считано за тежко бреме, трудно управлявано с голям разход на обществени ресурси, може и трябва да се превърне в една чудесна възможност за културно, социално, туристическо и икономическо развитие. Но, в същото време то не трябва да влиза в конфликт с мобилността, също въпрос от огромно значение за устойчивия растеж и за самия живот на съвременните градове.

Затова трябва да се работи много, с професионализъм, креативност и иновационни проекти, за да може двете привидно противоречащи си среди – закрила на историята от една страна и урбаничистичният растеж от друга страна – да си взаимодействат в синхрон така, че да се подсилват една друга и заедно да допринасят за комплексното развитие на нашите градове. Касае се за едно от многото и не лесни предизвикателства, пред които ни изправя съвремието, предизвикателство, което да посрещнем смело, с убеждението, че става дума за път, който може да се измине, за да се достигне до уравновесено устойчиво развитие.

Арх. Ливио Саки е съветник на Ордена на архитектите на Рим и региона, упълномощен за връзки с чужбина; професор по архитектурен дизайн във Факултета по архитектура в университета "Г. Д`Анунцио" в Киети-Пескара и координатор на изследователски докторат по Представяне и значимост на архитектурата; председател на Отдела на Лацио на „IN/Arch", Национален Институт по архитектура; президент на „Европан Италия"; член на „UID", Италиански Съюз за дизайн, от който е удостоен със Сребърна плоча; заместник директор на списание "Проектът"; редактор на списания "Op.Cit." „Избор на критиката на съвременното изкуство" и "Le carré bleu"; отговорник по архитектура, урбанистика и дизайн в Института по италианска енциклопедика, основан от Г. Трекани; член на Управителния Съвет на Фондация „Алмаджа".

През 2009 г. е удостоен с националното отличие "Sebetia-Ter", Сребърна плоча на президента на италианската република.

Научната му дейност включва над 300 публикации,сред които и много книги.Неговите проекти и реализацията им в Италия и чужбина са публикувани в най-важните професионални списания.

Негова биография е публикувана в „Архитектура, Енциклопедия на архитектурата"на А. Де Поли, издателство „Мота" – "Ил соле 24 оре". Живее и работи в Рим.

Д-р Марио Иванов: РЕЗУЛТАТИ ОТ АРХЕОЛОГИЧЕСКИТЕ ПРОУЧВАНИЯ ВЪВ ВРЪЗКА С ИЗГРАЖДАНЕТО НА МЕТРОСТАНЦИЯ 8-II, СОФИЯ

Проучването на античното и средновековно минало на София има дълга история, тясно свързана с развитието на града от края на 19 век. Негова главна отличителна черта е изключително спасителният и често фрагментарен характер на разкопките. Благодарение на интензивното застрояване през последните повече от 100 години останките от римска и късноантична Сердика са проучени и документирани на значителна площ, но провеждането на разкопки в строителни условия често рефлектира негативно върху прецизността на налюденията.

Археологическото проучване, което започна през 2010 г. във връзка с изграждането на метростанция 8-II, заема важно място в изучаването и документирането на древното минало на София. За втори път (след мащабното преустройство на центъра на София през 50-те години на XX век) се създава възможност за изследване на една значителна територия (ок. 3200 кв. м), попадаща почти в самия център на Сердика. За пръв път археологическото проучване е извършено до пълното изчерпване на култрните пластове, което даде възможност за изясняване на важни аспекти от най-ранното развитие на града.

Проучваният участък, определен за реализацията на Метростанция 8-II, попада под уличното платно на бул. „Княгиня Мария Луиза" между пресечките с ул. „Пиротска" на север и бул. „Тодор Александров" на юг. Спрямо античната планировка на Сердика това е пространството непосредствено на север от декуманус максимус и на запад от кардо максимус (обр. 1). Проучването се осъществи последователно в различни участъци от терена, условно означени като сектор Юг, сектор Север и Централен сектор (обр. 2). Първите два сектора са проучени изцяло през 2010 г., докато разкопките в централната част на обекта завършиха през 2011 г. През месец септември и октомври 2011 г. се извърши проучване и на участъка под бившия подлез между ул. „Пиротска" и пл. „Бански". В обхвата на тази значителна площ бяха разкрити останки от сгради, съоръжения и културни пластове с дебелина между 6 и 7 метра в хронологическия обхват от I до края на XIX век. Най-добре запазени се оказаха нивата от периода I – VI век, които представляват и основата на бъдещия археологически комплекс.

Археологическото проучване разкри значителни участъци от античната застройка на Сердика. Проучено беше част от трасето на декуманус максимус (ок. 30 метра) и главната канализация под него с два хронологически периода. Установи се, че разкритата улична настилка е от периода IV-VI век, когато ширината на главната улица е

била редуцирана значително. В предходния период декуманусът е бил почти два пъти по-широк, като от север и юг вероятно е бил оформен с портици и колонада, останки от които не са достигнали до нас. Промяната в размера на улицата се установява единствено по фасадната част на разположената южно от декуманус максимус голяма сграда, която е изтеглена с около 3 метра по на юг.

От античната улична мрежа са разкрити участъци от още 4 декумануса и две улици кардо. Оформянето и функционирането на тези улици е също в рамките на късноантичния период. Т. нар. декуманус 3 и пресичащото се с него кардо са изградени не по-рано от началото на V век. Особен интерес представлява трасето на по-ранното кардо, разкрито в значителна дължина по западната граница на проучваната площ. Това кардо има ширина малко повече от 4 м и се проследява почти от пресечката си с декуманус максимус до пресичането си с т. нар. декуманус 2 на север, където прекъсва до фасадата на сграда А1. Тази особеност на кардото, както и установените размери показват, че същото не може да се идентифицира като кардо максимус, което от своя страна потвърждава предполагаемото трасе на кардо максимус непосредствено на изток от проучената площ.

Застройката в инсулите между разкритите улици е представена от единични сгради със значителни размери. Южно от декуманус максимус се разполагат две големи сгради (сграда А2 и А6) с вътрешни дворове, разделени от тесен декуманус. Същите се състоят от множество помещения и са снабдени с банско отделение. Изграждането им в този вид е станало вероятно в началото на IV век. Северната от двете сгради, т. нар. сграда А6, през III век е представлявала неголяма вероятно обществена баня, променена впоследствие в луксозно жилище с представителна мозаечна зала. Развитието на следващата в северна посока сграда А5 е подобно – неголяма обществена баня през III век, превърната в луксозно жилище с мозайки през IV век. Непосредствено на север от сграда А5 се разполага сграда А1 с верижен план. Разкритите пещи за изпичане на тестени изделия от III и IV век, предполагат вероятна смесена жилищно-търговска фукция. Северозападно и североизточно от сграда А1 се разполагат сгради А3 и А4. Първата вероятно е представлявала голяма сграда, подобна на А2 и А6, докато втората е с верижен план, като помещенията са разположени в посока север – юг с известно изместване от градската планировка в южната част. Тази особеност на сграда А4 се дължи на неразкритото трасе на кардо максимус, което в тази част на града прави чупка в северозападна посока към северната порта. Северно от сгради А3 и А4 се развива следваща сграда с все още неизяснен напълно план и няколко строителни периода.

Изключително важни в градоустройствения план на Сердика се явяват двете раннохристиянски базилики със значителни размери.

Едната базилика е известна от проучванията в края на 60-те години на XX век. Представлява голяма трикорабна едноапсидна сграда, датирана от проучвателите в IV век. Стратиграфските наблюдения при проучването на пространството под подлеза показват по-скоро датировка в V-VI век за тази базилика, тъй като нейните основи пресичат и унищожават сгради от IV и дори V век. Другата базилика не беше известна на науката до 2010 г. тя се разполага непосредствено до пресичането на разкритото кардо с т. нар. декуманус 1. От нея е разкрита само апсидната част, която е изградена върху трасето на кардото, което подсказва важността на тази сграда за Сердика. Значителният вътрешен размер на апсидата – 8 метра и ориентацията на изток позволяват идентификацията й като базилика и то най-вероятно епископска. Сградата има два строителни периода, като първият от тях вероятно трябва да се постави още в началото на IV век, както показва единствената открита монета. Бъдещите проучвания в западна посока ще дадат решаващата информация за хронологията на тази важна сграда, както и ще потвърдят или отхвърлят идентифицирането й като базилика, но наличните към момента данни позволяват да се предположи, че именно това е сградата, в която се е провел сердикийският събор през 343 г.

Сред най-важните резултати от археологическото проучване са данните за възникване и развитие на Сердика до Траян. През 2010-2011 г. беше получена важна информация за този най-ранен период от живота на селището. Благодарение на високите подпочвени води, се разкриха добре запазени дървени елементи от конструкцията на ранните жилища. Същите са били изградени от дървени колове, към които са закрепени отвън и отвътре дъски, оформящи стените. Между дъските е поставяна чиста глина за изолация. Засега няма достатъчно информация за размерите на тези жилища, както и за планировката на селището в този ранен период. Първите сигурни сведения за градоустройствено планиране по ортогоналната система се свързват с изграждането на сгради с каменен цокъл и кирпичена надстройка, чиято поява в Сердика се отнася към началните десетилетия на II век, вероятно при управлението на Хадриан. Самото възникване на селището трябва да се постави в началните десетилетия на I век. Наличните данни от открития археологически материал не позволяват първите жители на Сердика да бъдат идентифицирани като местно население. На базата на откритите монети, импортна керамика, стъклени съдове, фибули и т.н. е възможно, макар и с известна хипотетичност, да се лансира предположението, че възникването на Сердика е станало с участието на лица, свързани с римската войска.

Последният акцент от настоящата презентация е свързан с проучения мозаечен под в сграда А6. Както беше споменато по-горе, помещението, в което се разкри мозайката по всяка вероятност представлява представителната зала на голяма сграда с множество помещения и вътрешен двор. Мозайката заема цялата площ на

помещението – около 53 кв. м. Състои се от няколко самостоятелни пана, оформени с геометрични мотиви – пресичащи се октогони, засичащи се кръгове, квадрати, редуващи се с триъгълници, пелти и октогони. Мозаечната техника е opus tessellatum и opus vermiculatum за централното пано. Характерно за стила на мозайката е полихромията във всички пана. Използвани са два вида червено и зелено, охра, бяло, сиво, лилаво, сини, жълти и зелени смалтови тесели. Най-важната и интересна част от мозайката е централното пано, което по своята функция играе ролята на емблема. То е с почти квадратна форма, като в него на бял фон е представено въртящо се колело, обхванато от венец със зелени и лилави лаврови листа и централен кръгъл медалион. Около колелото с венеца е развит мотив на лоза с листа и плодове, прорастваща от четири кантароса, разположени в ъглите. В колелото, върху два от сегментите е изписана думата FELIX. Анализът на венеца, използваните цветове за фона и листата, както и употребата на порфирни тесели за лилавите цветове показват, че в случая е изобразен императорски венец от типа, характерен за втората трета на IV век. Самата датировка на мозайката по нумизматични и стратиграфски данни е около средата на IV век. Характеристиката на сградата като комплекс, обаче не позволява идентифицирането й като императорска резиденция. Най-вероятно в случая става дума за представянето на императорска инсигния в частно жилище във връзка с удостояването на собственика на жилището с определена почест от страна на императора. Самият собственик със сигурност е принадлежал към градския елит на Сердика в този период. В контекста на тези разсъждения изписаната дума Felix – щастлив – следва да се интерпретира като благодарствено пожелание към императора – вероятно Констанций II.

В заключение може да се каже, че археологическите проучвания през 2010-2011 г. във връзка с изграждането на метростанция 8-II и оформянето на античен културно-комуникационен комплекс в центъра на столицата разкриха много нови и изключително важни данни за историята и развитието на града през целия период от неговото съществуване.

Археолог д-р Марио Иванов - Национален археологически институт с музей на БАН.

Арх. Славей Гълъбов: „Включване на археологическите находки на Сердика в съвременната градска културна среда“.

В ограничения си обхват тя представя само част от многоаспектната тема на настоящата конференция, определена като: **„Археология и инфраструктурни проекти“**. Преценям, че по-коректно ще се включа в общата тема, ако припомня някои от многобройните значения на понятието „градска инфраструктура“.

1. По **местоположението си** „градската инфраструктура“ се проявява като **наземна** и **подземна**.

2. По **предназначението си** подземната инфраструктура се проявява като **транспортна** (например: тунелите и станциите на метрополитена) и като **техническа** (или инженерна) – за всички градски инсталации, проводи и съоръжения, в тяхната многообразна съвкупност.

От своя страна, т**ранспортната** инфраструктура се дели на такава, предназначена за обслужване на масовия градски транспорт – в случая - метрополитена, и на пешеходна, съставена от подлези (съществуващи, преустроени и нови) и нови подземни пространства със специфични предназначения.

Наземната инфраструктура също се дели по своето **предназначение** на **транспортна** (улици, булеварди, паркинги) – за обслужване на гумения (масов градски и личен транспорт) и на релсовия транспорт, и на **пешеходна –** тротоари, площади, както и на площи със специфично предназначение.

3. По своята **употреба**, лесно се установява иманентното социално предназначение на всички градски инфраструктурни съоръжения. В тази последователност, ако си позволим да допълним понятието „градска инфраструктура“, с определението „социална“, ще забележим, че описаните до тук – по своето **местоположение, предназначение и употреба** – нейни елементи, са само част от по-широкото (и не само техническо) съдържание на понятието **„социална градска инфраструктура“**. В своята обхватност то съдържа и проявите (както е в случая) на **градската култура: историческа** – изявена чрез материални структури от всички епохи от развитието на града, както и **съвременна** – проявявана чрез динамично редуващи и сменящи се културни дейности.

Въпросът, който възниква е, до каква степен проекта за **„Културно-комуникационния комплекс „Антична Сердика““**, успява да съгласува и балансира многобройните елементи на техническата градска инфраструктура с една от основните цели на проекта – разкриване, експониране и социализиране на максимална площ от Античния град, в ограничения обхват на инженерния проект за изграждане на Софийския метрополитен, и да приобщи освободените пространства към социалната инфраструктура на града, в нейното културно проявление.

I. По повода и причината за възникването на този проект

Несъмнено, повода и причината за възникването на идеята за проекта е изграждането на тунелните трасета и станция 8-2 на Софийския метрополитен и на едностранното преместване на връзката между булевардите „Тодор Александров“ и „Княз Дондуков“ от южната страна на Ларгото, в качеството им на мащабни инфраструктурни проекти.

II. По териториалния обхват на проекта

В урбанизираните градски територии, обхвата на подобни обекти се предопределя и съвпада с обхвата на конкретните инфраструктурни или строителни проекти. В случая, обхвата на проекта за „Културно-комуникационния комплекс „Антична Сердика““ значително надхвърля обхвата на инфраструктурните проекти и може да се приеме, че те по-скоро провокират изграждането на обекта, отколкото да му поставят граници. По-скоро обхвата се определя **видимо** от местата на околните сгради, и **невидимо,** от изнесените подземно пред тях, инсталационни проводи на градската техническа инфраструктура. Разширяването на този обхват в рамките на една строителна операция, лимитирана по време и финансово осигуряване, към момента, е неосъществимо. В скоби, бих искал да добавя, че и всяко бъдещо разширение на териториите на Античния град, трябва да се прави внимателно и пестеливо. Без да влизам в спор с максималистични виждания, ще си позволя да цитирам едно становище на арх. Сава Бобчев“: „Друга сграда с подобна съдба е била римската баня, която се намира в днешния център на София, отчасти под Баня Баши джамия, отчасти под сегашния площад „Бански“. Сега, както знаете, там има парк с фонтан и пейки, където хората могат да почиват. Не смятам, че едни нови разкопки на това място имат смисъл. Преди да съм археолог, аз съм гражданин на София и мисля, че интересите на града не позволяват разкопаване на едно място, установено вече със свои цели и облик.“

III. По вида и мащабите на строителните операции, които се осъществяват на тази територия

На **горното ниво,** познато до сега предимно с транспортно-комуникационното си предназначение, се извършват две основни операции:

– връзката между булевардите „Тодор Александров“ и „Княз Дондуков“ се премества едностранно в южната част на Ларгото;

– премахва се паркинга пред западната фасада на ЦУМ.

При това „прекрояване“ на градския център се освобождават площи от около 6 000 кв.м., които приемат ново предназначение на пешеходни пространства, и които осигуряват връзките с археологическото ниво и създават условия за провеждане на културно-развлекателни, експозиционни и познавателни дейности.

На **долните нива** се извършват няколко основни операции:

1. Провеждат се тунелите на I-ви и II-ри метродиаметри и се изграждат двете централни метростанции: 7-1 и 8-2, както и връзката между тях.

2. Новоразкритите археологически площи свързват

съществуващите подлези пред Народното събрание (източната сердикийска порта) с Централния подлез (църквата „Света Петка Самарджийска“) в посока изток-запад, и отново Централния подлез, с подлеза при ул. „Пиротска“ в посока юг-север. Така се получава едно обобщено пространство от около 16 000 кв.м. с ясно определеното предназначение за градски културно-комуникационен комплекс.

3. И трите съществуващи подлеза се преустройват: **източният –** за да осигури връзката по оста на Декуманус с археологическото пространство под Ларгото, **централният –** за да осигури връзката с южния вестибюл на новата Метростанция 8-2, както и пространствената и визуална връзка с археологическото пространство по оста на бул.“Мария Луиза“, (поради което се демонтират три от неговите конструктивни оси) и **северният –** за да се осигури връзката със северния вестибюл на Метростанция 8-2 и откритият подход към археологическото ниво.

4. На това ниво са разположени голям брой инсталационни проводи, елементи и съоръжения на градската подземна техническа инфраструктура. Една част от тях, каквито са специализираните връзки на държавните институции – Народно събрание, Президентство и Министерски съвет помежду им, със страната и със света се запазват. Друга част, която обхваща проходимите и непроходими колектори, топлопроводи, канали, водопроводи, силнотокови и слаботокови електропроводи се преустройват или се изграждат нови, извън контура на разкритите археологически площи.

IV. По компромисите, които допуска проекта, или за съгласуване и балансиране на проекта с ограниченията на урбанизираната градска среда

Всеки обект, който се изгражда в урбанизирана градска среда, е подложен на въздействието на множество обективни, външни по отношение на него ограничители, които по същество са елементи на самата урбанизирана среда, законови прескрипции, ограничения за времето на изграждане на обекта или на финансовото му осигуряване. В разговорната реч, сложния процес на съгласуване на обекта с външните ограничители се определя като „процес на компромиси“. Понятието „компромис“ активира различни смислови внушения, затворени между крайно негативното или крайно позитивното му значения. Възприето в негативната му конотация, то придобива значение и на осъдителна оценка. В професионалната реч е по-коректно, този процес да се определя като процес на „**съгласуване и балансиране на проекта с ограниченията на урбанизираната градска среда“, който да извлече от нея максимално възможните, към даден момент, ползи за всеки конкретен обект.**

V. По функционалното предназначение на комплекса

Градският център, по определение, трябва да предлага многообразие от цели на хората, които го посещават или преминават през него. Само в своята синергична взаимност многобройните и многообразни цели могат да осигурят неговата активност и жизненост. Макар и да е добре те да бъдат подредени в иеархичен ред, не бива да се допуска

доминираща изява на една от тях, чиято привидност изглежда да се налага, тъй като това ще ограничи функционалната ползваемост на центъра. Като се добави и императивността на някои от целите, които града налага на своя център, се очертава, в обобщен вид, неговата двойствена функция: на комуникационен и на културен комплекс.

- Като **комуникационен,** комплексът се очертава поради следните причини: връзките между горното, археологическото ниво и метростанции 7-1 и 8-2 се осъществяват от 21 броя съоръжения – стълби, асансьори и ескалатори, съсредоточени в 12 групи. Това означава, че от всяка една от тях, трябва да се достигне до останалите 11. Така се очертават около 130 произволни пешеходни маршрута, които комплексът трябва да осигури. Целта е да се постигне безпрепятствен достъп до всяка негова точка, като се следват принципите за достъпност на средата, така че, комплексът да се възприема, образно казано като „дом на два етажа". Това предопределя и неговото **комуникационно предназначение.**
- Какво е **културното предназначение** на комплекса: в нашите представи културен комплекс е място в града, където се произвеждат, управляват и случват културни събития от възможно най-широк културен спектър. Проектът има желанието да превърне това място в средище за случване на градски културно-развлекателни събития, празници, тържества, музикални, театрални и други сценични спектакли, постоянни и сменяеми изложби и изложения, зони за информационно и туристическо обслужване, съпътстващи ги зони с обслужващо тези прояви предназначение и зони за управление на комплекса и техническото му осигуряване. Проектът цели да превърне това място в **целогодишно използваем, самостоятелно управляван и администриран** културен комплекс, като не допусне прояви на сук- и мол-културите.

VI. По надеждите на проекта

Надеждата на проекта е, че като обедини в „пространствена смес" история и настояще, ще създаде условия за свързване на минало и съвремие в съзнанието на гражданите на София и така да разшири и осмисли и контекста на тяхното битие.

Надеждата на проекта е, че като социализира експонираната археологическа среда, ще превърне това място в акцент на **социалната инфраструктура на града**.

Арх.Славей Гълъбов е ръководител на Технически проект на културно-комуникационен комплекс „Антична Сердика", член на КАБ, регионална колегия София.

Арх. Паоло Дезидери: "Новият археологически музей на Реджо Калабрия и новите станции на метрото Б в Рим"

Докладът илюстрира двата най-нови проекта на арх. Паоло Дезидери и в последствие ще развие някои общи съображения по темата за отношението между алхеология/проект и контекст/проект. Особено се набляга на току-що завършените проекти на новата метро линия В1 в Рим, изградени в силно наситена историко-археологична зона, и на проекта за новия Археологичен Музей на Велика Гърция в Реджо Калабрия.

Тезата, която докладът развива, е, че проектите за градска трансформация и археологическите находки могат успешно да се развиват не само без конфликт, а и с взаимна синергия.

Арх. Паоло Дезидери е роден в Рим през 1953 г., дипломиран във Факултета по архитектура на университета "Сапиенца" в Рим през 1980 г. От 1980 г. е вписан в Ордена на архитектите на Рим и региона.
От 1982 г. развива професионалната си дейност в сътрудничество с Мария Лаура Арлоти, Микеле Беку, Филипо Раймондо, с които основава „Studio ABDR Architetti Associati".
Неговата проектантска дейност се развива основно в обществените и частни сектори в сферата на големите инфраструктурни обекти, обществени музейни, културни и големи сградни комплекси. От дълго време участва в конкурси world wide в партньорство с международни фирми.
Постепенно се е специализирал в пълно проектиране и контрол на връзката между архитектура и инженеринг с акцент върху управлението на интегрирани проекти на места с историческа или археологическа стойност, между които:

- *Реставрация и разширение на Националния археологически музей на Реджо Калабрия*
- *Метрото в Рим: линия В1, станция „Анибалиано"*
- *Проектиране за подготовка на Лапидариума в Музея на Палацо Венеция в Рим*
- *Обновяване и разширяване на изложбената сграда в Рим и реконструкция на бившата оранжерия "Пиачентини"*
- *Проект за нов Парк на музиката, Аудиториум във Флоренция*
- *Метрото в Рим: линия D, станция „Пиаца Венеция"*

От 1985 г. е доцент – първо във Факултета по архитектура в Пескара и от 2007 г - във Факултета по архитектура в „Рома Тре", където завежда катедра по архитектурно и урбанистично проектиране.
Бил е гостуващ професор и гостуващ критик в многобройни училища по архитектура в Европа и Северна Америка. Заемал е длъжности и е бил член на множество научно-технически комисии с институционален характер.
Работи активно чрез публикации и научна дейност, които се отразяват редовно във водещите специализирани издания в Италия и чужбина. Автор е на множество критики и теории на тема архитектурно и урбанистично проектиране.
Проектите му са показвани на множество архитектурни изложения и експозиции в Италия и чужбина.
Живее и работи в Рим.
Между последните му значителни проекти са:

- *Класически театър за опера и балет в Астана, Казахстан, частна поръчка, 2010 г., реализацията на проекта е в ход;*
- *Реставрация на Националния археологически музей на Реджо Калабрия, реализацията на проекта е в ход, международен конкурс, 2009 г., първа награда*
- *Парк на музиката и културата на Флоренция, Нов аудиториум, Флоренция, международен конкурс, 2008 г., първа награда, реализацията на проекта е в ход ;*
- *Ново Олимпийско селище на Киети за Средиземноморските игри 2009 г., частна поръчка, 2007 г., реализиран проект;*
- *Бивша болница „Бурези ди Поджибонси", Сиена, национален конкурс, 2007 г., първа награда, реализацията на проекта е в ход;*

- *Реконструкция на градската жилищна среда на „Юстиняно Императоре" в Рим, обществен конкурс, 2005 г., първа награда, реализиран проект;*
- *Метро линия B1 в Рим, станции „Гондар", „Анибалиано" и „Конка д`Оро", международен конкурс, 2004 г., първа награда, реализацията на проекта е в ход;*
- *Обновяване и разширяване на Палацо деле еспозициони в Рим и реконструкция на бившата оранжерия "Пиачентини", международен конкурс, 2003 г, първа награда, реализиран проект;*
- *Нова станция на високоскоростна жп линия Рим Тибуртина, международен конкурс, 2002 г., първа награда, реализацията на проекта е в ход;*
- *Обновяване на градската, жилищната среда и услугите в Ченточеле, Рим, национален конкурс, 2001 г., първа награда, реализиран проект;*
- *Образователен център и социални услуги в Пиетралата, Рим, директен договор, 2000 г., реализиран проект;*

Между най-новите спечелени конкурси са:

- *"ARBO" –конкурс за идеен проект за ЖП зоната на Болцано, международен конкурс, 2010 г., първа награда;*
- *Europe Embankment Project, Санкт Петербург, Русия, международен конкурс, 2010 г., първа награда;*
- *Проектиране на оборудвана пешеходна ос в Барлета, Италия, национален конкурс, 2010 г., първа награда;*
- *Урбанистично обновяване на зона Север-Запад на Парма. Нов производствен полюс за напреднала логистика, изследване, развитие и иновации, Парма, Италия, международен конкурс, 2009 г., първа награда.*

Амедео Скиатарела: „Съвременният музей: нови граници за проектирането. Някои примери от римския опит“

Музейното дело в Италия претърпя бурно развитие през 50-те години чрез дейността на Франко Албини и Карло Скарпа.

Традиционният музей, в който произведенията бяха поставени в центъра на вниманието на проектанта, представляваше голямо здание с високо монументално качество, подходящо да се превърне в храм на културата, със серия колекции, събрани заради характера на експонатите (редки и с висока естетическа стойност), подредени тематично в зали и посещавани от публика.

С дейността на Франко Албини вниманието се обръща към посетителя, който става зрител. Музеят се отваря към гражданското общество, изгубва ексклузивния си характер и се превръща от място на просто експозиране и съзерцание в представително място и за визуална комуникация. Издига се индивидуалността на находките (които внимателно се подбират според логическата последователност), подчертана от грижлива подготовка и стриктно внимание при правилното излагане на светлината.

С делото на Карло Скарпа умението историческият материал да се разполага в пространството, използването на светлината като жива материя, способна да възхвалява красотата и качеството на изложените предмети, изключително изтънченото внимание към експозиционните детайли (често изработени с модерни материали и технологии) и възможността да ги комбинират с находките без да опорочат стойността и свидетелството им, се превръщат в крайъгълни камъни на новата италианска музейна традиция, която отваря напълно нова страница.

На тази школа принадлежат специалисти като Гуидо Канали и Тобия Скарпа, но важно място заема и Джани Булиан – автор на проекта за музей на Планетариума и на Термите на Диоклециан в Рим.

Двата проекта, реализирани в последователност и части от един уникален музеен комплекс, олицетворяват също и еволюцията в начина на разбиране на музейното дело.

Първият проект е реализиран в уникален контекст заради изключително високото архитектурно качество на вече съществуващата сграда и заради изключителонстта на изложените находки (оригинални гръцки бронзови изделия, дело на големи майстори и изключително красиви мрамори). Булиан улавя изцяло потенциала на мястото (като използва една метална конструкция от XIX век, за да адаптира пространството за планетариум) и създава едно разредено пространство с метафизичен привкус, много поетичен пейзаж, в който находките и посетителите са потопени в извънвремева атмосфера.

Наследството на Карло Скарпа достига пълна проектантска зрялост.

В Музея на термите (следващото дело, може би по-малко поетично от предишното) проектантското програмиране се е доразвило. Посетителят вече не е зрител за трогване с поетичността на местата, а се е превърнал в човек, който иска да опознава и да усъвършенства критиката си. Проектантът обслужва тази необходимост като се отказва от ефекта на монументите чрез изолирано експониране на предмети с висока естетическа стойност. Експозицията е конструирана в последователност, поръчана от научните куратори, която чрез новите технологии позволява интерактивни преживявания.

Този проект отваря нова фаза и нови възможности, върху които ще работят и други италиански изследвания.

Опитът на „Студио Скиатарела” в областта на музейното експониране на исторически и археологически находки (в последствие разширен и към други музеи) започва именно от размишление върху опита на арх. Булиан.

Функцията на обучение и информация на ниво методология е поставена в центъра на проекта като дава приоритет, макар и временно, на определението на проектната програма, в която се набелязват целите, инструментите и начините с които се построява логическата последователност на познавателия пробег. Експозиционното пространство се смята за единна цялост, в която на базата на голям брой възможности, посетителят е воден до създаване на перосонализирано познание. Структурата на подготовката се състои в серия от последователно свързани разкази, които се развързват според логиката или понякога се преплитат, но така или иначе позволяват преминаване от едното към другото, давайки възможност на всеки посетител да си създаде собствена интрига.

Персонализирането е улеснено чрез използването на мултимедийни технологии поставени в услуга на находките, които помагат да се задълбочат специфичните познания за отделните предмети, да ги поместят в по-широки или по-задълбочени познавателни рамки, но и да ги свърже и противопостави критически с логическия исторически, археологически и географски контекст.

Технологическият процес, навлизането на информатиката и на интернет пространството направи възможен достъпа до огромна информация, но и обнови напълно самия смисъл на експозиционната функция като позволява от една страна фин сензитивен подход (слухът, нюхът, допирът, зрението и вкусът могат да бъдат стимулирани от силно сугестивни изживявания/игри) и от друга страна отварят вратите на безкрайния свят на въображението. Така музейният разказ се обогатява от безкрайни възможности за внушение и се превръща в незабравимо преживяване.

Арх.Амедео Скиаталела е роден в Рим през 1943 г., дипломиран през 1969 г. в университета „Сапиенца". От 1970 г. се посвещава на преподавателска и изследователска дейност с особена насоченост по темите на музейната експозиция.

Между най-скорошните му и значими проекти са: Seoul History Museum в гр. Сеул, Children's Museum в Кийонги, реставрацията на Палацо Гран Приорале във Венеция и на Вила Дуранте в Рим, реконструкцията и укрепването на Палацо Джентили и сграда на ул. „Рипета" в Рим.

Негови творби са публикувани в „Архитектурата – хроники и история", „Домус", „A.U.", „Л`Арка", „Плюс", „Спацио Аркитетура" и са изложени в Рим, Милано, Модена, Барселона, Сеул.

Постоянно участва в национални и международни конкурси за проектиране, като сред последните са: Музео Каролино-Аугустео, Залцбург (Австрия), Археологическия музей на Даегу, Небостъргачите на Университета Хонг Ки в Сеул, Музеят Нам Чжун Пайк, Кионг Джи (Южна Корея), Италиански павилион на "Експо 2005" (Япония), Музей на Средиземноморието в Марсилия (Франция), „Eco Center" в Джим-По (Южна Корея), „Waterfront" в Ла Специя и „Celebration Hall di Riyhad" (Саудитска Арабия).

Активно е ангажиран в разпространението на архитектурната култура чрез участия в конференции, изложби, дискусии, интервюта и публикуване на статии в списания и ежедневници. Бил е също така създател и организатор на редица архитектурни конкурси в Рим.

През 2005 г. е удостоен с Ордена на изкуствата и литературата на Министерството на културата и комуникациите на Франция.

От 1999 г. е президент на Ордена на архитектите на Рим и региона и член на Комисията Марцано. В момента е президент на Технико-научния Комитет на "Каза делла аркитетура". Бил е президент на A.R.C.E. (Асоциация на ордените на европейските столици).

Петер Хохенщат: "Създаване на културен капитал. Една нова концепция"

Проектът за нов музей (както Подземния Музей Сердика) не би трябвало да създаде само една нова културна институция за училищни и туристически цели, нова институция за финансиране в бъдеще или още един храм, посветен на културата, а преди всичко трябва да има за цел да създаде културен капитал за българското общество.

Именно културата е в състояние потенциално да стимулира всички основни съставки, които определят културния капитал, а именно: да обогати обществото, да подобри качеството на живот на жителите и да допринесе за икономическото развитие (както показа примерът на Билбао, Испания).

Въпреки всичко, създаването на културен капитал предполага и една културна промяна и тази промяна е възможна само след пълно осъзнаване на нейния потенциал и ясна представа как да бъде използван.

Процесът трябва да се ръководи от силен лидерски екип, който да изработи смислено съдържание, което да стимулира общественото участие в архитектурата, да бъде характеризиращо и идентификативно, да даде пространство на ново знание за нова публика, където да се родят нови идеи и да се създадат нови публични сфери, всичко това насочено и към местната публика, и към международната, и придружено от стриктно и точно планиране.

Културната промяна се случва на стимулиращо място, което задвижва един креативен процес в обществото, а не в в административно място с международен стил на култура.

Само местен лидерски екип, подпомогнат от международни партньори и консултанти е в състояние да задвижи тази промяна като изгради специфична визия, свързана с нейната територия, контекстно обусловена и характеризирана от специфично смислово съдържание. "Колониалният" подход на създаване на музей в международен стил не допринася за увеличаването на културния капитал.

Г-н Хохенщат сътрудничи на Музейно-техническата лаборатория повече от 8 години, където заема длъжността на архитект специалист в проектирането на витрини и експозиционни единици за музеи. Той е и търговското лице за контакт за Англия, Германия и САЩ, поддържа контактите с възложители и проектанти, подпомага ръководителите на проекти в управлението на същите, координира дейностите по промотиране на фирма „Гопион".
Между най-важните проекти, с които е бил ангажиран са: Neue Sammlung, Монако, Wellcome Trust Gallerie на Британ Мюзиъм, новото изложение на „Джокондата" в Лувър, Newseum във Вашингтон, Islamic Gallery в Лондон. Завършил е история на изкуството, философия и дизайн, работил е като музеен проектант. Експерт по изкуствата и по превентивната консервация, доцент по музейно дело в университета в Парма.